

ზაზა მეჭიაური | Zaza Mechiauri

პოლიტიკის დოკუმენტი
POLICY DOCUMENT

თეატრის ხელმისაწვდომობის გაზრდა
შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე
პირებისთვის

INCREASING THE ACCESSIBILITY
TO THEATERS FOR PERSONS
WITH DISABILITIES

საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდი
GEORGIAN FOUNDATION FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES

პოლიტიკის დოკუმენტი
POLICY DOCUMENT

ზაზა მეჭიაური | Zaza Mechiauri

**თეატრის ხელმისაწვდომობის გაზრდა
შეზღუდული შესაძლებლობების
მქონე პირებისთვის**

**INCREASING THE ACCESSIBILITY
TO THEATERS FOR PERSONS
WITH DISABILITIES**

პროექტი ხორციელდება შვედეთის საერთაშორისო განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოს ფინანსური მხარდაჭერით
The project is funded by the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida)

წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტი შეიქმნა პროექტის – „საქართველოს საჯარო მოხელეთა პროფესიული შესაძლებლობების ზრდა გადაწყვეტილების მიღებასა და მოლაპარაკებების წარმართვის ტექნიკაში“ – ფარგლებში.

The Policy Document was developed within the Capacity-Building of the Georgian Leadership Community in Decision-Making and Negotiation Skills (CBGL) project

პოლიტიკის დოკუმენტში გამოყენებული ფოტოები ეკუთვნის ბრიტანეთის საბჭოს და იბეჭდება ბრიტანეთის საბჭოს ნებართვით. ფოტოებზე აღბეჭდილია **ქეთი ზაზანაშვილის „თბილისის ინკლუზიური საცეკვაო დასისა“ და ბრიტანული ქორეოგრაფიული კომპანია „ქენდუკოს“ საგანმანათლებლო პროგრამების ეპიზოდები.**

*The photos depict the assistance given to persons with disabilities by the British Council for their integration in the field of art. They are reprinted here with the permission of the British Council. The photos depict episodes from **Keti Zazanashvili's education programs, Tbilisi Inclusive Dance Ensemble, and the British choreographic company, Candoco.***

საავტორო უფლებები დაცულია და ეკუთვნის საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდს. წერილობითი ნებართვის გარეშე პუბლიკაციის არც ერთი ნაწილი არ შეიძლება გადაიბეჭდოს ნებისმიერი, მათ შორის, ელექტრონული ან მექანიკური ფორმით.

© საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდი 2018 წელი

All rights reserved and belong to Georgian Foundation for Strategic and International Studies. No part of this publication may be reproduced in any form, including electronic and mechanical, without the prior written permission of the publisher.

Copyright © 2018 Georgian Foundation for Strategic and International Studies

I სარჩევი

წინასიტყვაობა	4
რეზიუმე	5
შესავალი	6
პრობლემის აღწერა	9
პრობლემის გადაჭრის გზები (ალტერნატივები)	15
რეკომენდაციები	19
დასკვნა	20
ბიბლიოგრაფია	21

I TABLE OF CONTENT

Foreword	4
Summary	23
Introduction	24
Description Of The Problem	26
Ways For Resolving The Problem (Alternatives)	30
Recommendations	33
Conclusion	34
Bibliography	35

წინასიტყვაობა

წინამდებარე ნაშრომი „თეატრის ხელმისაწვდომობის გაზრდა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის“ მომზადდა საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდში მიმდინარე პროექტის – „საქართველოს საჯარო მოხელეთა პროფესიული შესაძლებლობების ზრდა გადაწყვეტილებების მიღებასა და მოლაპარაკებების წარმართვის ტექნიკაში“ – ფარგლებში, როგორც საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტი, და გამოქვეყნდა პუბლიკაციაში „საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტები 2018“. ნაშრომის თემის აქტუალობამ და წამოჭრილი პრობლემების მოგვარების გზებმა დიდი ინტერესი გამოიწვია შესაბამის უწყებებსა და საზოგადოებაში და ამდენად გადავწყვიტეთ ამ დოკუმენტის ცალკე პუბლიკაციადა გამოქვეყნება.

თემაზე მუშაობის შესაძლებლობებისა და გაწეული დახმარებისათვის გვინდა განსაკუთრებული მადლიერება გამოვუხატოთ საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდის (რონდელის ფონდის) პრეზიდენტს, ეკატერინე შერეველს, ასევე თემის ხელმძღვანელს, რონდელის ფონდის მკვლევარს, მერაბ კაკულიას, პროექტის კოორდინატორს, ხატია შალამბერიძეს და ფონდის ყველა თანამშრომელს.

ასევე დიდ მადლობას მოვასხენებთ ამ გამოცემისთვის საგანგებოდ შექმნილი ორიგინალური ფოლიანტების ავტორს, მხატვარ ქეთი მატაბელს.

კვლევის პროცესში გაწეული თანადგომისა და მოწოდებული ფოტოებისთვის უღრმეს მადლობას მოვასხენებთ ბრიტანეთის საბჭოს დირექტორს სამხრეთ კავკასიაში, ბატონ ზაზა ფურცელაძეს და ხელოვნების პროგრამების ხელმძღვანელს, ქალბატონ მაია დარჩიას.

ზაზა მეჩიაური

FOREWORD

This paper, entitled Increasing the Accessibility to Theaters for Persons with Disabilities, was prepared as a policy paper within the Georgian Foundation for Strategic and International Studies' Increasing the Professional Skills of Georgian Public Servants in Decision-Making and Negotiation Techniques project and was published within the Public Policy Papers 2018 series. The importance of the topic of this paper and the ways for resolving the problems which were identified created a high level of interest among respective institutions as well as the public. For this reason, we are releasing this paper as a separate publication.

We would like to express special gratitude to the President of the Georgian Foundation for Strategic and International Studies (Rondeli Foundation), Ekaterine Metreveli, for providing the opportunities to work on this topic as well as for her help. We would also like to thank our supervisor, Rondeli Foundation Research Fellow, Merab Kakulia, and the Project Coordinator, Khatia Shalamberidze, together with all the employees of the Foundation.

We also wish to thank Ketii Matabeli for the original folios produced especially for this publication.

Our deepest gratitude also goes to the Director of the British Council in the South Caucasus, Zaza Pirtseladze, and the Leader of the Arts Programs, Maia Darchia, for assistance and photos.

Zaza Mechiauri

I რეზიუმე

ცივილიზებული მსოფლიო აღიარებს ყველა ადამიანის თანასწორობას საკუთარი უფლებების დაცვისა და რეალიზების საკითხში. განსაკუთრებით აქტუალურია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა თანაბარი ჩართულობა კულტურის, შემეცნების, შემოქმედების, გართობის, დასვენების სფეროებში. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებები, მათი დაცვისა და აღსრულების პირობები, უფლებების დარღვევის საპასუხო ქმედებები განსაზღვრულია საერთაშორისო და ეროვნულ რეგულაციებში, რომლებიც განმტკიცებულია კონვენციებში, პაქტებში, კანონებში, კანონქვემდებარე აქტებსა და სხვა ნორმატიული დოკუმენტებში.

წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტში განხილულია ის პრობლემები, რომლებიც წარმოიქმნება, როცა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებს არასაკმარისი წვდომა აქვთ თეატრის სივრცეზე: თეატრში შესასვლელსა და გამოსასვლელზე, შენობის შიგნით გადაადგილებაზე, აუცილებელი საჭიროების სეგმენტებში მომსახურების მიღებაზე, მათთვის განკუთვნილი სერვისების შესახებ სრულფასოვანი ინფორმაციის ფლობაზე; მოცემულია ინფრასტრუქტურის ადაპტირების ძირითადი მოთხოვნები.

დოკუმენტში მიმოხილულია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ გაეროს კონვენციის ძირითადი დებულებები და ამ სფეროში საქართველოს ეროვნული კანონმდებლობის ნორმები. მოცემულია ჩვენს ქვეყანაში არსებული სიტუაციის ანალიზი. იდენტიფიცირებულია პრობლემები და მათი გამომწვევი მიზეზები როგორც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის ინფრასტრუქტურის შეუსაბამობის, ისე მათ მიმართ საზოგადოების არასწორი დამოკიდებულების თვალსაზრისით. პრობლემათა შორისაა ინკლუზიური სათეატრო ხელოვნების დეფიციტი და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა თეატრში დასაქმება როგორც შემოქმედებით, ისე ადმინისტრაციულ და ტექნიკურ პოზიციებზე; პრაქტიკულად შეუძლებელია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის თეატრში სამუშაოდ საჭირო განათლების მიღება; თეატრის პერსონალი მოუმზადებელია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებთან სწორი კომუნიკაციისა და მათთვის შესაბამისი მომსახურების განწესათვის.

წარმოდგენილია საერთაშორისო სტანდარტებთან სინქრონიზაციის საუკეთესო გამოცდილება დიდ ბრიტანეთსა და გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში.

განხილული და შეფასებულია პრობლემის გადაჭრის გზები (ალტერნატივები). განხილული 3 ალტერნატივიდან, მულტიფაქტორული მატრიცის შედეგებზე დაყრდნობითა და რეალობის ობიექტური ანალიზით, უპი-

რატესობა მიენიჭა | ალტერნატივას – თეატრის შიდა სივრცის ინფრასტრუქტურის არასრული ცვლილების შესაძლებლობის პირობებში თეატრის შენობის მაქსიმალურად მორგებას ეტლით მოსარგებლეებისთვის. ამ ალტერნატივის წარმატებით განსახორციელებლად წარმოდგენილია რეკომენდაციები, რომლებიც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის, კერძოდ კი, მოძრაობის შეზღუდვის მქონე ადამიანებისთვის თეატრის სივრცეზე ხელმისაწვდომობის გაზრდას ფინანსური, ადამიანური და დროის რესურსების ოპტიმიზაციის პირობებში.

I შესავალი

გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 2006 წლის 13 დეკემბერს მიღებული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენცია, რომელსაც ხელი მოაწერა 140-მა ქვეყანამ, მათ შორის საქართველომ (საქართველოში ძალაში შევიდა 2014 წლის 12 აპრილს), აღიარებს, რომ ყველა ადამიანს, მიუხედავად ფიზიკური ან სხვა სახის შეზღუდვისა, უნდა ჰქონდეს თავისუფლად გადაადგილების და ნებისმიერი მომსახურებით სარგებლობის თანაბარი უფლება.

კონვენციის 30-ე მუხლი არეგულირებს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა კულტურულ, სპორტულ, გასართობ და რეკრეაციულ ღონისძიებებში მონაწილეობის საკითხს. ამ მუხლის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა კულტურის სფეროში ჩართულობა და ხელმისაწვდომობა: სატელევიზიო პროგრამების, ფილმების, თეატრისა და სხვა კულტურულ აქტივობათა ხელმისაწვდომი ფორმატი, კულტურის დაწერებულებების (თეატრები, მუზეუმები, ბიბლიოთეკები, კინოთეატრები და ა.შ.) ხელმისაწვდომობა და სხვა.

ამისათვის 2011 წელს სტანდარტიზაციის საერთაშორისო ორგანიზაციამ (ISO – International Standardization Organization) შეიმუშავა შენობების მისაწვდომობისთვის აუცილებლად გასათვალისწინებელი ნორმები და სტანდარტები. შიდა სტანდარტებიდან გამოიყოფა ნებისმიერი შეზღუდვის მქონე პირზე გათვლილი პუნქტები:

- შესასვლელები და საევაკუაციო გასასვლელები;
- გზის გასაკვლევად და საორიენტაციოდ სპეციალური ნიშნები და მითითებები;

- ეტლით მოსარგებლეთა თავისუფალი მანევრირებისთვის საჭირო და საკმარისი სივრცე;შესაბამისი კიბეები და მოაჯირები;
- პანდუსები, ლიფტები, ესკალატორები, მოძრავი ბილიკები;
- ადაპტირებული საპირფარეშოები, საშხაპეები, გამოსაცვლელი ოთახები;
- შესაბამისად აღჭურვილი ჰოლები, მისაღები, მოსაცდელი და საინფორმაციო კუთხეები და ა.შ.

გაეროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის (1948 წ.) მიხედვით (მუხლი №27), „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება, თავისუფლად მონაწილეობდეს საზოგადოების კულტურულ ცხოვრებაში, ტკებოდეს ხელოვნებით, მონაწილეობდეს მეცნიერულ პროგრესში და სარგებლობდეს მისი სიკეთით“.

დიდ ბრიტანეთში შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების დაცვისა და უზრუნველყოფის საკითხები რეგულირდება გაერთიანებული სამეფოს 1995 წლის „შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების დისკრიმინაციის შესახებ აქტით“, 2010 წლის „თანასწორობის შესახებ აქტით“ და სხვა ეროვნული აქტებით. ამ კანონისა და გაეროს კონვენციის შესრულების მონიტორინგის განსახორციელებლად დიდ ბრიტანეთში შექმნილია გაერთიანებული სამეფოს დამოუკიდებელი ორგანო (the United Kingdom Independent Mechanism (UKIM)). შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების პირობების პერიოდული გაუმჯობესების მიუხედავად, ისინი კვლავ აწყდებიან სირთულეებს სხვადასხვა მიმართულებით, მაგალითად, როგორცაა საყოფაცხოვრებო პირობები, საზოგადოებრივი ტრანსპორტი და სხვა. ყველა საზოგადოებრივ დაწესებულებაში, მათ შორის, თეატრებსა და მუზეუმებში, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის განსაკუთრებული გარემოა: ეტლით მოსარგებლე პირი თეატრში შემოსვლისთანავე მიმართავს იქ მომუშავე პერსონალს, რომელიც აცილებს მას და უწევს დახმარებას. დამონტაჟებულია სპეციალური ლიფტები, პანდუსები, მბრუნავი კარები. პარტერის რიგების პირველი და მეორე ადგილები განკუთვნილია ეტლით მოსარგებლე პირთათვის, ხოლო მათ გვერდით ადგილები კი – თანმხლებთათვის. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის გათვალისწინებულია საპირფარეშოები, სასადილოები, შესაძლებელია მათთვის საჭმლის ან სასმელის ადგილზე მიტანაც. პენობაში დაშვებულია აგრეთვე გამყოლი ძაღლის შეშვება, რომლისთვისაც ცალკე ადგილია განკუთვნილი. მნიშვნელოვანია, რომ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების კულტურის სფეროში ჩართულობის საკითხი დიდ ბრიტანეთში მოგვარებულია.

გერმანიაში გაეროს კონვენციის ეფექტური განხორციელებისათვის ძირითად ორგანოდ განისაზღვრა გერმანიის შრომისა და სოციალურ საქმეთა სამინისტრო. ქვეყნის ფედერალური მოწყობიდან გამომდინარე, ამ დარგში განსაკუთრებული როლი გერმანიის მინებს (ლანდებს) ეკისრებათ. ზოგიერთმა მათგანმა ადგილობრივ დონეზე სპეციალური კოორდინატორები დანიშნა. კონვენციის განხორციელების მონიტორინგი დაევალა გერმანიის ადამიანის უფლებების ინსტიტუტს (German Institute for Human Rights).

შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის სივრცითი მოწყობისა და უნივერსალური დიზაინის უზრუნველყოფის საკითხებს ძირითადად არეგულირებს კანონი „შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა თანასწორობის შესახებ“ (Law on Equality of Persons with Disabilities (Disability Equality Act-BGG)).

ქვეყანაში შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ნებისმიერ პირს შეუძლია დამოუკიდებლად იმოძრაოს არა მხოლოდ კულტურულ დაწესებულებებში, არამედ იმოგზაუროს მთელი ქვეყნის მასშტაბითაც. 2017 წელს გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების უფლებების შესახებ კომისიისთვის წარდგენილი ანგარიშის თანახმად, ქვეყნის უმთავრეს პრობლემას მაინც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა დასაქმების საკითხი წარმოადგენს და ამ მიმართულებით აქტიური მუშაობა მიმდინარეობს.

I პრობლემის აღწერა

შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა სოციალური ინფრასტრუქტურით შეუფერხებლად სარგებლობისათვის სათანადო პირობების შექმნა საქართველოში სავალდებულოა 2001 წლიდან: შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა სოციალური დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის თანახმად, აუცილებელია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა საჭიროებების გათვალისწინება სოციალური ინფრასტრუქტურის ობიექტების დაპროექტებისა და მშენებლობისას, ასევე, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა საჭიროებებისა და მოთხოვნილებების უზრუნველყოფა კულტურულ-სანახაობით დაწესებულებებსა და სპორტულ ნაგებობებში.

2014 წლის 6 იანვრის საქართველოს მთავრობის №41 დადგენილებით დამტკიცდა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისათვის სივრცის მოწყობისა და არქიტექტურული და გეგმარებითი ელემენტების ტექნიკური რეგლამენტი.

2014 წლის 20 იანვარს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის 2014-2016 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმა, ინფრასტრუქტურული, სატრანსპორტო, სპორტული, სარეკრეაციო და ტურისტული ობიექტების თანაბარი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის გათვალისწინებით.

2015 წელს საქართველოს რეგიონების ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსში შევიდა პუნქტი – ადგილობრივი მნიშვნელობის ობიექტებზე შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებზე მორგებული გარემოს შექმნა.

საქართველოს კანონში „კულტურის შესახებ“, კერძოდ, მუხლში 4. – კულტურული მოღვაწეობის პრინციპები (ე ქვეპუნქტი: კულტურული და შემოქმედებითი მოღვაწეობის ხელმისაწვდომობა და საჯაროობის შეუზღუდველობა); მუხლში 8. – შემოქმედებითი მოღვაწეობის უფლება, ყოველ ადამიანს აქვს ნებისმიერი სახის შემოქმედებითი მოღვაწეობის უფლება, თავისი ინტერესებისა და უნარის შესაბამისად; მუხლში 11. – კულტურული ფასეულობებით სარგებლობის უფლება. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება ეზიაროს კულტურულ ფასეულობებს, ისარგებლოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკების, მუზეუმების, არქივების ფონდებით, კულტურული მოღვაწეობის სხვა შესაბამისი მასალებით კანონმდებლობის ფარგლებში.

საქართველოს მთავრობამ 2016 წლის 1 ივლისს დაამტკიცა მაშინ ჯერ კიდევ კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს მიერ შემუშავებული

„კულტურის სტრატეგია 2025“. მის მეორე სტრატეგიულ მიმართულებაში – „კულტურაზე წვდომა და კულტურული მრავალფეროვნება“ – განსაზღვრულია: შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის შეღავათების მექანიზმების შემუშავება კულტურის სპეციალობებზე სწავლისას; კულტურის დაწესებულებების მხარდაჭერა და ნახალისება; შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის შეღავათიანი პირობების (ბილეთის დაბალი ფასი, თავისუფალი შესვლა, ღია კარის დღე და სხვ.) შეთავაზებისა და მათი დასაქმების მიზნით; კულტურის ინფრასტრუქტურის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის; კულტურის დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების თანამშრომელთა მომზადება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებთან სწორი კომუნიკაციისთვის; კულტურის დაწესებულებების აღჭურვა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის ადაპტირებული სასწავლო მასალებით (აუდიონიგენები, ბრაილის შრიფტით დაბეჭდილი წიგნები; სურდოთარგმანის, სუბტიტრების და ციფრული აპლიკაციების გამოყენება და ა.შ.); შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების ჩართულობის ხელშეწყობა პროფესიულ სახელოვნებო განათლებაში.

კულტურის ობიექტების ინფრასტრუქტურისა და ადაპტირებული საშუალებების ნაკლები ხელმისაწვდომობის გამო საქართველოში მრავალი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირია მოკლებული შესაძლებლობას დაეწნროს სხვადასხვა კულტურულ ღონისძიებას, მიიღოს ინფორმაცია, ჩაერთოს სხვადასხვა კულტურულ აქტივობაში.

ხშირ შემთხვევაში საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებულ შენობა-ნაგებობებს აქვთ სპეციფიკური თავისებურებები, რაც ხელს უშლის მათ მორგებას შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა საჭიროებებზე, როგორცაა საკანონმდებლო შეზღუდვები კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტებზე სამუშაოების განხორციელებისას, ძველი და ამორტიზებული შენობების რეაბილიტაციის პროცესის სიძვირე, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების სპეციალურ საჭიროებებზე მოსარგები ფართობების სიმწირე.

საქართველოში მნიშვნელოვანი პრობლემაა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა მიმართ არასწორი დამოკიდებულება. ხშირად მათ აღიქვამენ ავადმყოფებად. ჯერ კიდევ სუსტია მათი სოციალური სტატუსი. ამკარაა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების ჩართულობის დეფიციტი, როგორც გადაწყვეტილებების მიღების, ისე მათი განხორციელების დონეზე. რისი შედეგაცაა, ერთი შეხედვით, ადაპტირებული, მაგრამ მაინც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის პრაქტიკულად გამოუსადეგარი მოწყობილობები და ინფრასტრუქტურის სეგმენტები (მაგალითად: პანდუსები, ვინრო კარები თუ ტუალეტები და კიბეები არაადაპტირებულ ფერებში და სხვა).

სახეზეა ინკლუზიური ხელოვნების დეფიციტი.

თეატრში ვერ საქმდება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მსახიობი, რეჟისორი, მხატვარი, მუსიკოსი, გამნათებელი, დეკორატორი, ბუტაფორისტი, ადმინისტრაციის მუშაკი. უკეთეს შემთხვევაში, მათ ეძლევათ მხოლოდ არაკვალიფიცირებული სამუშაოს მიღების შესაძლებლობა. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებმა ხშირად არაფერი იციან იმ სერვისების შესახებაც კი, რაც არსებობს თეატრებში (მაგალითად, რუსთაველის თეატრში მათთვის სპეციალურად გამოყოფილი ბენუარის ლოჟების შესახებ, ხოლო მარჯანიშვილის თეატრში, საჭიროების შემთხვევაში, შესასვლელში პანდუსის მიდგმის შესაძლებლობის შესახებ.). ამის გამო შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბევრი ადამიანი თავს არიდებს თეატრში სიარულს.

თეატრებში არსებული ინფრასტრუქტურა ვერ აკმაყოფილებს თანამედროვე სტანდარტებსა და ტექნიკურ რეგლამენტს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა გადაადგილებისათვის. საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტრო ეტაპობრივად ახორციელებს შენობათა რეაბილიტაციას შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის ინფრასტრუქტურის ადაპტირების მიზნით. საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებული 86

ორგანიზაციის შენობიდან შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა საჭიროებებთან მთლიანად ან ნაწილობრივ ადაპტირებულია 20 (მხოლოდ პანდუსებით – 12, პანდუსებითა და სველი წერტილებით – 8).

ქვემოთ, ცხრილში, წარმოდგენილია საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს სისტემის თეატრებისა და საკონცერტო/თეატრალური დარბაზების მქონე ზოგიერთი დაწესებულების რეკონსტრუქციისთვის გამოყოფილი თანხები, სადაც გათვალისწინებულია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებზე ადაპტირების ხარჯებიც. უკვე დასრულებული სამუშაოების შემთხვევებში (კოტე მარჯანიშვილის სახელობის თეატრსა და შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტში), დახარჯული თანხები განკუთვნილი იყო მხოლოდ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების ხელმისაწვდომობისთვის:

	დაწესებულების დასახელება	უკვე დასრულებული სამუშაოების ღირებულება, ლარი	დაგეგმილი სამუშაოების ღირებულება, ლარი
1	სსიპ ქ. ზუგდიდის შალვა დადიანის სახ. დრამატული თეატრი		50000
2	სსიპ გ. მიქელაძის სახ. თბილისის თოჯინების თეატრი		70000
3	სსიპ ქ. თბილისის ვასო აბაშიძის სახ. მუსიკალური კომედიისა და დრამის თეატრი		10000
4	სსიპ ქ. თბილისის კოტე მარჯანიშვილის სახ. დრამატული თეატრი	7000	
5	სსიპ საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი	3400	
6	სსიპ თბილისის პეტროს ადამიანის სახ. სომხური დრამატული თეატრი		150000

7	სსიპ ვ. ჭაბუკიანის სახ. თბილისის საბალეტო ხელოვნების სასწავლებელი		80000
8	სსიპ საქართველოს ეროვნული მუსიკალური ცენტრი		170000
	სულ	10400	530000

შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის თეატრების შენობების ნაწილობრივი ადაპტირების მიზნით 2019 წელს საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროს განსაზღვრული აქვს 2 მილიონი ლარი.

წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტის მიზანია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ერთი ჯგუფისთვის – მოძრაობის შეზღუდვის მქონე პირებისთვის (პირები, რომელთაც უჭირთ დამოუკიდებლად გადაადგილება, ან გადაადგილდებიან ეტლით, ან არიან მწოლიარე შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები) – თეატრის ხელმისაწვდომობის გაზრდის გზების წარმოჩენა.

პრობლემის გადაჭრის გზები (ალტერნატივები)

დასახელებული პრობლემის გადასაჭრელად განვიხილეთ სამი გზა, ანუ ალტერნატივა:

I ალტერნატივა – თეატრის შიდა სივრცის ინფრასტრუქტურის არასრული ცვლილების შესაძლებლობის პირობებში თეატრის შენობის მაქსიმალურად ადაპტირება ეტლით მოსარგებლეებისთვის. ეს გულისხმობს თეატრის შესასვლელის ადაპტირებას; სანიტარიული კვანძების რეკონსტრუქციას ეტლით მოსარგებლეებისთვის განსაზღვრული სტანდარტებით; თეატრის სხვა სივრცეების შეძლებისდაგვარად მისადაგებას ეტლით მოსარგებლეებისთვის.

ამ ალტერნატივას აქვს მნიშვნელოვანი დადებითი მხარეები: გაიზრდება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის თეატრის ხელმისაწვდომობა; თეატრის თანამშრომლებს ექნებათ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებთან სწორი ურთიერთობის უნარი; თეატრის შემოქმედებითი პროდუქცია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებს მიენოდებათ ალტერნატიული გზით – კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებებით; გაიზრდება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ინფორმირება თეატრში მათთვის მისადაგებული სერვისების შესახებ; თეატრის ხელმისაწვდომობისთვის განეული დანახარჯები ოპტიმალურია და გაცილებით ნაკლებია, ვიდრე II ალტერნატივის შემთხვევაში; ასევე მცირეა განხორციელების ვადაც და მოიცავს 1-დან 2 წლამდე პერიოდს.

ალტერნატივის უარყოფითი მხარეებია: სრულფასოვნად ვერ ხერხდება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების გადაადგილება თეატრის მთელ სივრცეში; მოითხოვს დამატებით მატერიალურ სახსრებს; საჭიროებს პროფესიონალურ კადრებს.

II ალტერნატივა – თეატრის შენობის სრული რეკონსტრუქციის შედეგად თეატრის მთელი ინფრასტრუქტურის ადაპტაცია ეტლით მოსარგებლე შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის, შესაბამისი საერთაშორისო სტანდარტების დაცვით ან სრულად ადაპტირებული ინფრასტრუქტურის მქონე ახალი შენობის აგება თეატრისთვის. ამ შემთხვევაში ეტლით მოსარგებლე შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე თეატრის თანამშრომელს თუ მაცურებელს თეატრის ყველა სივრცეზე სრულფასოვანი წვდომის საშუალება ეძლევა. მაცურებელთა დარბაზში ეტლით მოსარგებლე შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მაცურებელს, სხვა მაცურებელთან ერთად,

თანაბარ პირობებში ყოფნა მოუხსნის იმ უხერხულობას (ერთგვარ სტიგ-მას), რომელშიც აღმოჩნდება ხოლმე მაყურებელთა დარბაზში, სპეციალურად მისთვის გამოყოფილ სივრცეებში მოთავსების დროს.

II ალტერნატივის დადებითი მხარეები: შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის თეატრის ხელმისაწვდომობა შეესაბამება სტანდარტებს; თეატრის თანამშრომლებს ექნებათ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებთან სწორი ურთიერთობის უნარ-ჩვევები; თეატრის შემოქმედებითი პროდუქცია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებს მიეწოდებათ კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებებით; გაიზრდება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ინფორმირებულობა თეატრში მათთვის მისადაგებული სერვისების შესახებ.

უარყოფითი მხარეებიდან აღსანიშნავია მნიშვნელოვანი ფინანსური დანახარჯები – არსებული შენობების ინფრასტრუქტურის სრული ადაპტირება მოითხოვს დაახლოებით 200000-600000 ლარს, თეატრების შენობების ფართობისა და შესასრულებელი სამუშაოების მოცულობის გათვალისწინებით, ხოლო ახალი შენობის აგებისთვის საჭირო ფულადი რესურსი, ასევე თეატრის საპროექტო პარამეტრების გათვალისწინებით, რამდენიმე მილიონ ლარს აღწევს; მეორე მნიშვნელოვანი ფაქტორია ალტერნატივის განხორციელების ვადა, რაც 3-დან 5 წლამდე მერყეობს; მესამე ფაქტორია პროფესიონალ კადრების სიმწირე.

III ალტერნატივა – იძულებითი სტატუსკვოს შენარჩუნება თეატრში. არსებობს რამდენიმე ობიექტური ფაქტორი, რომლებიც ხელს უშლიან არსებითი რეკონსტრუქციის ჩატარებას. აქედან უმთავრესია შემდეგი: შენობას არ აქვს შესაბამისი ტექნიკური პარამეტრები და/ან ამ შენობების ინტერიერში მნიშვნელოვანი რეკონსტრუქცია დაუშვებელია ძეგლის სტატუსის გამო. ეტლით მოსარგებლებისთვის ასეთ შენობებში არის დახრილი ასასვლელი თეატრში, ან, საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლებელია პანდუსის მიდგმა. გადაადგილება მაყურებელთა დარბაზში შესაძლებელია. სპექტაკლის დროს ეტლით მოსარგებლე შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მაყურებელს სვამენ სპეციალურად გამოყოფილ სივრცეში (მაგალითად, ლოჯაში) ან გამყოფი რიგის წინ ან რიგების გასასვლელებში. სხვა საჭირო სივრცეზე სრულფასოვანი წვდომა მათთვის პრაქტიკულად შეუძლებელია. ამ ალტერნატივას აქვს შემდეგი დადებითი მხარეები: თეატრის თანამშრომლებს ექნებათ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებთან სწორი ურთიერთობის უნარ-ჩვევები; თეატრის შემოქმედებითი პროდუქცია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებს მიეწოდებათ ალტერნატიული გზით – კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებებით; გაიზრდება შეზ-

ლუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ინფორმირებულობა თეატრში მათთვის მისადაგებული სერვისების შესახებ. უარყოფითი მხარეები: შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის თეატრის ხელმისაწვდომობა არაკომფორტულია; რჩება სტიგმატიზების მნიშვნელოვანი ასპექტები; საჭიროებს პროფესიონალ კადრებს; III ალტერნატივის შემთხვევაში, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების თეატრის ხელმისაწვდომობის დაკმაყოფილების ხარისხი ძალიან დაბალია.

სამივე ალტერნატიული ვარიანტი ითვალისწინებს თეატრის თანამშრომელთა მომზადებას შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებთან ურთიერთობისათვის; თეატრის შემოქმედებითი პროდუქციის (სპექტაკლი, სადამო, კონცერტი, გამოფენა და ა.შ.) მიწოდებას კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებებით (პირდაპირი ტრანსლაცია ინტერნეტით) და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ინფორმირებას მათთვის შესაბამისი სერვისების თეატრში არსებობის შესახებ.

დადებითი და უარყოფითი მხარეების განხილვის გარდა, სამივე ალტერნატივა შეფასდა ეფექტიანობის მულტიფაქტორული ანალიზის საშუალებით.

ცხრილი. ეფექტიანობის მულტიფაქტორული ანალიზის შედეგები.

კრიტერიუმები	შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ინტეგრაცია სოციალურ სფეროში	შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება	შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის თეატრის ხელმისაწვდომობის უზღვევის აღსრულების ეფექტიანი განხორციელება	თეატრში შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების დასაქმება	დანახარჯების ოდენობა	განხორციელების ვადა	სულ
კრიტერიუმის წონა	20%	20%	20%	5%	20%	15%	100%
1 ალტერნატივა	5	5	4	5	4	4	
1-5 ქულა	$5 \times 2,0 = 10$	$5 \times 2,0 = 10$	$4 \times 2,0 = 8$	$5 \times 0,5 = 2,5$	$4 \times 2,0 = 8$	$4 \times 1,5 = 6$	44,5
2 ალტერნატივა	4	4	3	2	3	2	
1-5 ქულა	$4 \times 2,0 = 8$	$4 \times 2,0 = 8$	$3 \times 2,0 = 6$	$4 \times 0,5 = 2$	$3 \times 2,0 = 6$	$2 \times 1,5 = 3$	33
3 ალტერნატივა	3	3	1	1	2	1	
1-5 ქულა	$3 \times 2,0 = 6$	$3 \times 2,0 = 6$	$1 \times 2,0 = 2$	$1 \times 0,5 = 0,5$	$2 \times 2,0 = 4$	$1 \times 1,5 = 1,5$	20

ეფექტიანობის მულტიფაქტორულ ანალიზში ალტერნატივების შეფასების მიზნით კრიტერიუმებს წონა მივანიჭეთ მნიშვნელობის მიხედვით. 5-ქულიანი სისტემით შევაფასეთ ალტერნატივის კრიტერიუმთან შესაბამისობა – რამდენად აკმაყოფილებს ალტერნატივა განსაზღვრულ კრიტერიუმს. საბოლოოდ, ქულა, რომელიც თითოეულმა ალტერნატივამ მიიღო კრიტერიუმების მიხედვით, გამრავლდა მოცემული კრიტერიუმის წონაზე. შედეგები შევკრიბეთ და საუკეთესო ალტერნატივა (მაღალი ქულის ალტერნატივა) ამ გზით გამოვლინდა.

I რეკომენდაციები

გამოიკვეთა, რომ I ალტერნატივა, რაც გულისხმობს თეატრის შიდა სივრცის ინფრასტრუქტურის არასრული ცვლილების შესაძლებლობის პირობებში თეატრის შენობის მაქსიმალურად მორგებას ეტლით მოსარგებლებებისთვის შესაბამისი საერთაშორისო სტანდარტების დაცვით, დანარჩენ ორთან შედარებით, მაღალი შეფასებით და, შესაბამისად, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების თეატრის ხელმისაწვდომობის დაკმაყოფილების ოპტიმალური ხარისხით გამოირჩევა. მატერიალური, ადამიანური და დროითი რესურსების დაზოგვით ალტერნატივის უპირატესობის განმსაზღვრელი ძირითადი ფაქტორებია ხარჯთეფექტიანობა და განხორციელების მოკლე ვადა იმ ობიექტურ რეალობაში, რაც საქართველოს თეატრების უმეტეს ნაწილს აქვს. ამდენად, დასახული მიზნის მიღწევისთვის რეკომენდაციას ვუწევთ I ალტერნატივის განხორციელებას.

ალტერნატივის პრაქტიკაში განხორციელებისთვის მიზანშეწონილია:

- საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრომ და თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიამ საქართველოს პარლამენტის განათლების მეცნიერებისა და კულტურის კომიტეტთან მჭიდრო თანამშრომლობით შეიმუშაონ ერთიანი სამოქმედო გეგმა; სამოქმედო გეგმის მომზადებისას გათვალისწინებული უნდა იყოს შესაბამისი საერთაშორისო პრაქტიკა;
- სამუშაო ჯგუფის შექმნა საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების შესაბამისი სტრუქტურების, ასევე არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების, კვლევითი და მეთოდური ცენტრების წარმომადგენელთა და ექსპერტთა შემადგენლობით;

- დაფინანსების ქმედითი მექანიზმების განსაზღვრა ცენტრალური და ადგილობრივი ბიუჯეტების, მიზნობრივი ფონდებისა და საერთაშორისო დონორების სახსრების ინტეგრირებით;
- თეატრების თანამშრომელთა მომზადების მიზნობრივი პროგრამების შექმნა და დანერგვა;
- პარტნიორობის გაღრმავება ყველა დაინტერესებულ სტრუქტურასთან;
- ეფექტიანი საინფორმაციო კამპანიის წარმართვა საზოგადოების სრულფასოვანი ინფორმირების მიზნით;
- მონიტორინგისა და შეფასების მოქნილი სისტემის ჩამოყალიბება: შეფასების ინდიკატორების შესრულების პერიოდული მონიტორინგი უფლებამოსილი უწყების მხრიდან.

I დასკვნა

ჩვენი პოლიტიკის დოკუმენტის მთავარი მიზანი იყო მოძრაობის შეზღუდვის მქონე პირებისთვის თეატრის ხელმისაწვდომობის გასაზრდელად ეფექტიანი გზების მოძიება და შეთავაზება ყველა იმ სტრუქტურისა და დაწესებულებისთვის, ვის კომპეტენციაშიც შედის ამ საკითხის გადწყვეტა. სწორედ ამიტომ ამოვიჩინეთ საუკეთესო ვარიანტად I ალტერნატივა, რომლის რეალიზება ყველაზე ოპტიმალურად იძლევა დასახული მიზნის მიღწევის შესაძლებლობას. ამისათვის კი აუცილებელია გადწყვეტილებების მიმღებ პირთა უწყებათაშორისი სამუშაო ჯგუფის შექმნა, მასში შესაბამისი გამოცდილების მქონე არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ექსპერტთა მიწვევით. ამ პრინციპის დაცვა დააჩქარებს ურთიერთშეჯერებული მოსაზრებების ჩამოყალიბებას სამოქმედო გეგმის შემადგენელ ნაწილებად და გააიოლებს მათ პრაქტიკულ განხორციელებას. სპეციალური პროგრამით მომზადებული თეატრების თანამშრომლები სამსახურებრივ საქმიანობას შეასრულებენ გაცნობიერებულად და მოტივირებულად, რის გარეშეც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის შეუძლებელი იქნება ადაპტირებული ინფრასტრუქტურით სრულფასოვანი სარგებლობა. საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების კოორდინირებული ჩართულობა ხელს შეუწყობს როგორც საქართველოს ეროვნული კანონმდებლობის სინქრონიზაციას საერთაშორისო სტანდარტებთან, ასევე საკანონმდებლო აქტებისა და სხვა დოკუმენტების მოთხოვნათა აღსრულების მექანიზმების დახვეწას.

I ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს კანონი კულტურის შესახებ: www.matsne.gov.ge/ka/document/view/31402;
2. საქართველოს მთავრობის 06/01/2014 წ. №41 დადგენილება შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის სივრცის მოწყობისა და არქიტექტურული და გეგმარებითი ელემენტების ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე: w.matsne.gov.ge/ka/document/view/2186893;
3. საქართველოს მთავრობის 20/01/2014 წ. №76 დადგენილება შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის 2014-2016 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ: www.atipfund.gov.ge/res/docs/shshmp-2014-2016-gegma.pdf;
4. UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD): www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html
5. CRPD work by the Commission (UN): www.equalityhumanrights.com/en/our-human-rights-work/monitoring-and-promoting-un-treaties/un-convention-rights-persons-disabilities
6. Accessibility and Development: environmental accessibility and its implications for inclusive, sustainable and equitable development for all (UN): www.un.org/disabilities/documents/accessibility_and_development_june2013.pdf
7. Disability Discrimination Act 1995 (United Kingdom): www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/50/contents
8. Equality Act 2010 (United Kingdom): www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents
9. General Equality Law: www.gesetze-im-internet.de/agg/(Germany);
10. Law on Equality of Persons with Disabilities (Disability Equality Act-BGG).(Germany): www.gesetze-im-internet.de/bgg/BJNR146800002.html
11. სახელმძღვანელო პოლიტიკის განმსაზღვრელთათვის ინკლუზიური გადაწყვეტილებების მიღებაზე. ქართული ვერსიის ადაპტირება: ბიბილეიშვილი მ., აფციაური ს., მაღალდაძე ე., ფირაშვილი ნ; რედაქტორი ბარძიმიშვილი ნ., ბრიტანეთის საბჭო. შპს „ბატამ პრინტი“. თბილისი. 2016.

12. მახარაშვილი თ., ბაზაშვილი დ., ადაპტირებული გარემო ყველასათვის. უნივერსალური დიზაინის საერთაშორისო სტანდარტები. გამომცემლობა „მინიატურა“, თბილისი, 2017.
13. Handbook for Parliamentarians on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities: www.un.org/development/desa/disabilities/resources/handbook-for-parliamentarians-on-the-convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/chapter-five-national-legislation-and-the-convention-2.html
www.rm.coe.int/16805a2a23
14. ლონდონის ნაციონალური თეატრი: www.nationaltheatre.org.uk/your-visit/access;
15. New London Theatre: www.reallyuseful.com/theatres/new-london-theatre/disabled-access/.

INCREASING THE ACCESSIBILITY TO THEATERS FOR PERSONS WITH DISABILITIES

I SUMMARY

The civilized world recognizes equality between humans with regard to the protection and utilization of their rights. The issue of the equal involvement of persons with disabilities in the fields of culture, education, entertainment and recreation is especially important. The rights of persons with disabilities, the conditions for their protection and utilization as well as response actions for the violation of these rights are determined by international as well as national regulations which are further strengthened by conventions, pacts, laws, subordinate legal acts and other normative documents.

This policy paper discusses the problems that arise when persons with disabilities have no access to theaters: entrances and exits of theaters, mobility within theater buildings, the ability to receive vital services and not having sufficient information about available services constitute issues of important concern for infrastructure adaptation.

This policy paper presents the main tenets of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the equivalent national legislative norms regarding these issues in Georgia. It includes an analysis of the situation in our country. The problems as well as their causes in terms of the incompatibility of the overall public infrastructure of theaters for persons with disabilities and the improper attitude of the public towards them are identified. The problems include a deficit of inclusive theatrical art and the employment of persons with disabilities in creative as well as administrative and technical positions in theaters. Further, it is virtually impossible for persons with disabilities to receive proper education required for working in theaters. Additionally, theater personnel are generally not properly trained for interaction with persons with disabilities in order to offer them appropriate services.

The best experiences of synchronization with international standards, highlighting the examples of the United Kingdom and the Federal Republic of Germany, are presented in this policy paper.

The ways for resolving the aforementioned problems in the form of various alternatives are discussed and assessed. From the three proposed alternatives, the first alternative – an adaptation of theater buildings to the maximum extent possible for wheelchair users, albeit in recognition of the often limited abilities for

changing the physical infrastructures of theaters, is deemed to be the best one based upon an objective analysis of the existing realities by means of a multifactorial matrix. Recommendations are put forward for successfully implementing this alternative, making it significantly easier for persons with disabilities; more specifically, those with mobility challenges, to gain access to theaters through the optimization of financial, human and time resources.

I INTRODUCTION

The December 13, 2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, which was signed by 140 countries, including Georgia (coming into power in Georgia on April 12, 2014), recognized that all persons, regardless of their physical or other disabilities must have a right to move around freely and use any services.

Article 30 of the Convention regulates the issue of the participation of persons with disabilities in cultural, sports, entertainment and recreational events. According to the Article, the participating states must ensure the availability of the field of culture for persons with disabilities as well as their inclusion in it: available formats of TV programs, films, theater and other cultural activities, cultural facilities (theaters, museums, libraries, cinemas and so on).

For this, in 2011 the International Standardization Organization (ISO) formulated the necessary norms and standards for the accessibility of buildings. From internal standards, we can distinguish points designed for persons with any disabilities:

- Entrances and emergency exits;
- Special signs and instructions for orientation;
- Necessary space for free maneuverability for persons using wheelchairs;
- Appropriate stairs and handrails;
- Ramps, elevators, escalators, moving walkways;
- Adapted bathrooms, showers, changing rooms;
- Appropriately equipped halls, reception rooms, waiting rooms, info desks and so on.

According to the 1948 UN Universal Declaration of Human Rights (Article 27), “everyone has the right to freely participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share in scientific advancement and its benefits.”

In the UK, the issue of ensuring and protecting the rights of persons with disabilities is regulated by the 1995 UK Disability Discrimination Act, 2010 Equality Act and other national acts. In order to monitor the implementation of these laws

as well as that of the UN Convention, the UK created the United Kingdom Independent Mechanism (UKIM). Despite the gradual improvement of conditions for persons with disabilities, they still encounter difficulties in several directions such as living conditions, public transport and so on. In all public facilities, including theaters and museums, there is a special environment for persons with disabilities, for example: a person using a wheelchair can address the personnel of the facility upon entering who will provide directions and assistance. Special elevators, ramps and sliding doors have been installed. The first and second places of rows in parterre are designated for persons using wheelchairs whilst those next to them are allocated for accompanying persons. There are bathrooms and cafeterias designated for persons with disabilities and it is possible to deliver food and drinks for them. The building also admits service dogs with a special place allocated for them. It is important to note that the issue of the inclusion of persons with disabilities in the field of culture is well-addressed in the UK.

Germany designated its Ministry of Labor and Social Affairs to deal with the effective implementation of the aforementioned UN Convention in the country. Given Germany's federal system, a special role in this field falls to German states (Länder). Some of them have appointed local special coordinators. The German Institute for Human Rights was tasked with the implementation of the convention.

The Law on the Equality of Persons with Disabilities (Disability Equality Act-BGG) generally regulates the issues of spatial planning and universal design for persons with disabilities.

Any person with disabilities can freely move not only within cultural facilities but also travel around the country. According to the report presented to the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities in 2017, the main problem in the country remains to be the issue of employment of persons with disabilities and active work is underway in this direction.

I DESCRIPTION OF THE PROBLEM

Creating necessary conditions for persons with disabilities to use social infrastructure without hindrance has been obligatory for Georgia since 2001: according to the Law of Georgia on Social Protection of Persons with Disabilities, it is obligatory to take the interests of the persons with disabilities into account when making projects and constructing social infrastructure, also meeting the needs of persons with disabilities in cultural-entertainment facilities and sports buildings.

According to the January 6, 2014 Decision No. 41 of the Government of Georgia, the technical protocol of architectural and planning elements for creating spaces for persons with disabilities was approved.

On January 20, 2014, the Government of Georgia also adopted the 2014-2016 government plan for ensuring equal opportunities for persons with disabilities, including the availability of infrastructure, transport, sports, recreational and tourist facilities.

In 2015, a new point was added to the Local Government Code of Georgian Regions regarding the creation of an environment adapted for persons with disabilities for facilities of local importance.

The Law of Georgia on Culture stipulates as follows: Article 4 – Cultural Activity Principles (sub-point E: availability of cultural and creative activities and the non-restriction of publicity), Article 8 – Right of Creative Work – everyone has the right to any kind of creative work in accordance with their interests and skills and Article 11 – Right to Use Cultural Values – everyone has a right to learn about cultural values, utilize public libraries, museums, archive funds and get access to other materials connected to cultural activity within the confines of the law.

On July 1, 2016, the Government of Georgia approved Culture Strategy 2025 created by the Ministry of Culture and Monuments Protection of Georgia back then. Its second strategic direction – “Access to Culture and Cultural Diversity” stipulates the creation of relief mechanisms for persons with disabilities studying specialties connected with culture; supporting and encouraging cultural facilities in order for them to offer preferences to persons with disabilities (lower ticket costs, free entry, open door policy and so on) including their employment; ensuring the accessibility of cultural infrastructure for persons with disabilities; training of employees of cultural facilities and organization for the proper communication with persons with disabilities; equipping cultural facilities with study materials adapted for persons with disabilities (audiobooks, Braille books, use of signinterpreting, subtitles and digital applications, etc.); encouraging the involvement of persons with disabilities in professional artistic education.

Due to the low availability of a cultural facility infrastructure and adapted means, a great deal of persons with disabilities in Georgia are not able to attend various cultural events or obtain information about and engage in cultural activities.

Often, the facilities subject to the Ministry of Education, Science, Culture and Sports of Georgia have specific characteristics which prevent their adaptation for the needs of persons with disabilities. These include legislative restrictions on construction work on objects belonging to cultural heritage, the high costs of rehabilitating old and crumbling buildings and the lack of spaces necessary to use for the specific needs of persons with disabilities.

A serious problem in Georgia is an improper attitude towards persons with disabilities. Often they are seen as sick. As of yet, their social status remains weak. The deficit of the involvement of persons with disabilities in processes of decision making and implementation is apparent. This results in infrastructural segments and equipment that are, at first glance, adapted but are almost practically useless for persons with disabilities (for example, ramps, narrow doors and toilets, stairs in non-adapted colors and so on).

The deficit of inclusive art is also clear.

Actors, directors, artists, musicians, lighting specialists, decorators, stage designers and administrative workers with disabilities still cannot find jobs in theaters. At best, they can only get jobs that are not compatible with their qualification. Persons with disabilities often know nothing about the services that are available in theaters (for example, Rustaveli Theater with special designated baignoire loges and Marjanishvili Theater with the possibility to provide ramps to the entrances upon necessity). Due to this, many persons with disabilities avoid going to the theater at all.

The infrastructure in theaters does not meet modern standards and technical regulations for the movement of persons with disabilities. The Ministry of Education, Science, Culture and Sports of Georgia gradually rehabilitates buildings

in order to adapt their infrastructure for persons with disabilities. Of the buildings owned by 86 organizations subject to the Ministry of Education, Science, Culture and Sports of Georgia, only 20 are fully or partly adapted for the needs of persons with disabilities (12 with only ramps, eight with ramps and toilets).

The table below presents the sums of money designated for the reconstruction of some facilities with concert/theater halls as well as theaters from the Ministry of Education, Science, Culture and Sports of Georgia system. This money includes expenses for adaptation for persons with disabilities. In the case of already completed work (Kote Marjanishvili Theater and Rustaveli Theater), the sums were designated solely for adaptation for the needs of persons with disabilities.

	Name of Facility	Cost of Already Completed Work GEL	Cost of Planned Work GEL
1	LEPL Zugdidi Shalva Dadiani Drama Theater		50,000
2	LEPL Tbilisi G. Mikeladze Puppet Theater		70,000
3	LEPL Tbilisi Vaso Abashidze Musical Comedy and Drama Theater		10,000
4	LEPL Tbilisi Kote Marjanishvili Drama Theater	7,000	
5	LEPL Georgia Shota Rustaveli University of Theater and Cinema	3,400	
6	LEPL Tbilisi Petros Adamiani Armenian Drama Theater		150,000
7	LEPL Tbilisi V. Chabukiani Ballet School		80,000
8	LEPL Georgian National Musical Center		170,000
	Overall	10,400	530,000

The Ministry of Education, Science, Culture and Sports of Georgia has designated GEL 2 million in 2019 for the partial adaptation of theaters for persons with disabilities.

This policy paper seeks to put forward the ways of increasing theater availability for a specific group of persons with disabilities – persons with impaired mobility (persons who struggle to move independently, use wheelchairs or are bedridden).

WAYS FOR RESOLVING THE PROBLEM (ALTERNATIVES)

In order to resolve stated problems, we considered three ways or alternatives:

Alternative I – maximum adaptation of theater buildings for persons with disabilities given the limited possibilities for the full adaptation of internal theater infrastructure. This means adapting theater entrances, the reconstruction of a lavatory infrastructure within the standards designated for wheelchair users and the maximum adaptation of other theater spaces for those using wheelchairs.

This alternative has important positive sides: the accessibility of theaters for persons with disabilities will increase, theater employees will have the proper skills for communicating with persons with disabilities, the artistic work of the theaters will be available to persons with disabilities through alternative means – electronic channels of communication, the level of awareness of persons with disabilities with regard to theater services available to them will increase, the expenses necessary for theater availability are optimal and much smaller than the ones envisaged in Alternative II and the timeline for implementation is also short within a span of one to two years.

The negative sides of the alternative include: persons with disabilities will not have the full ability to move around all of the theater spaces, additional material resources are required and a properly qualified personnel is needed.

Alternative II – adapting the whole theater infrastructure within international standards for wheelchair users through the full reconstruction of theater buildings or constructing new, fully adapted theater buildings. In this case, theater employees or visitors using wheelchairs will have full access to all theater spaces. Visitors using wheelchairs, being on equal footing with other viewers in the hall, will be free from uncomfortable moments (a type of stigma) in which they may find themselves within the viewing halls when being in spaces specially designated for them.

The positive sides of the second alternative: the accessibility to theaters for persons with disabilities meets standards, theater employees will have the proper skills for communicating with persons with disabilities, the artistic work of the theaters will be available to persons with disabilities through alternative means – electronic channels of communication, the level of awareness of persons with disabilities with regard to theater services available to them will increase.

From the negative sides it is worth noting the considerable financial expenses – the full adaptation of the infrastructure of a building requires from GEL 200,000 to GEL 600,000 depending on the area of theater entrances and the volume of work necessary while the amount of money necessary to construct a new building, project parameters necessary for a theater, reaches several million GEL. The second important factor is the timeline of implementation which varies from three to five years. The third factor is the lack of qualified personnel.

Alternative III – forced maintenance of the status quo in theaters. There are several objective factors that hinder full reconstruction. The major ones are: the building does not have the necessary technical parameters and/or considerable reconstruction in the interior of the building is unacceptable due to its status as a monument of cultural heritage. In such places, there are inclined entry points for wheelchair users or the possibility of attaching a ramp. Movement in the viewing hall is possible. During the performance, the wheelchair user is put in a specially designated space (for example, a loge) in front of the dividing row or at the row exits. Full access to other spaces for them is practically impossible. This alternative has the following positive sides: theater employees will have proper skills for communicating with persons with disabilities, the artistic work of the theaters will be available to persons with disabilities through alternative means – electronic channels of communication, the level of awareness of persons with disabilities with regard to theater services available to them will increase. Negative sides: accessing the theater for persons with disabilities is uncomfortable, important aspects of stigmatization remain, qualified personnel is required; in the case of Alternative III, the level of satisfaction with the accessibility of theaters for persons with disabilities is very low.

All three of the alternative options envisage the training of theater employees for communicating with persons with disabilities, the artistic work of the theaters (performances, evenings, concerts, exhibitions and so on) will be available to persons with disabilities through electronic channels of communication (live broadcasting via internet) and persons with disabilities will be informed about theater services available to them.

Apart from considering the positive and negative sides, all three of the alternatives will be further assessed through a multifactorial efficiency analysis.

Table. Results of Multifactorial Efficiency Analysis

Criteria	Integrating Persons with Disabilities in Society	Improving the Quality of Life of Persons with Disabilities	Efficient Provision of the Right of Accessing Theaters for Persons with Disabilities	Employment of Persons with Disabilities in Theaters	Expenditure	Implementation Timeline	Overall
Value of Criterion	20%	20%	20%	5%	20%	15%	100%
Alternative I	5	5	4	5	4	4	

1-5 Points	5X2,0 = 10	5X2,0 = 10	4X2,0 = 8	5X0,5 = 2,5	4X2,0 = 8	4X1,5 = 6	44,5
Alternative II	4	4	3	2	3	2	
1-5 Points	4X2,0 = 8	4X2,0 = 8	3X2,0 = 6	4X0,5 = 2	3X2,0 = 6	2X1,5 = 3	33
Alternative III	3	3	1	1	2	1	
1-5 Points	3X2,0 = 6	3X2,0 = 6	1X2,0 = 2	1X0,5 = 0,5	2X2,0 = 4	1X1,5 = 1,5	20

In order to assess the alternatives in the multifactorial efficiency analysis, we have certain values for the criteria according to their importance. The correspondence of the alternative with the criterion was assessed on a 5-point scale – whether the alternative satisfies the established criterion. In the end, the points received by each alternative according to the criteria were multiplied by the value of the given criterion. The results were summarized and the best alternative (the one with the highest number of points) was identified.

I RECOMMENDATIONS

The analysis determined that Alternative I, which is a maximum adaptation of theater buildings for persons with disabilities using wheelchairs in accordance with international standards, given the limited possibilities for the full adaptation of the internal infrastructure of theaters, had a higher score than the remaining two and hence had an optimal level of providing accessibility to theaters for persons with disabilities. The main factors determining the superiority of an alternative in terms of conserving material, human and time resources in the objective reality that most Georgian theaters face are cost-effectiveness and a short implementation timeline. Hence, in order to achieve the established goal, we recommend the implementation of Alternative I.

For putting the alternative into practice it would be advisable:

1. For the Ministry of Education, Science, Culture and Sports of Georgia and Tbilisi Municipality City Hall, in close cooperation with the Committee of Education, Science and Culture of the Parliament of Georgia, to formulate a joint action plan; respective international practice must be taken into account while preparing the action plan;

2. To create a working group consisting of the respective structures of legislative and executive branches of the government, representatives and experts from NGOs, international organizations, research and methodical centers;
3. To determine effective funding mechanisms by integrating the financial means of central and local budgets, target foundations and international donors;
4. To create and implement target programs for training theater employees;
5. To deepen partnerships with all interested structures;
6. To conduct an effective information campaign with the aim of fully informing the public;
7. To form a flexible system of monitoring and assessment: periodic monitoring of the implementation of assessment indicators by authorized structures.

I CONCLUSION

The main goal of our policy paper was to find effective ways for increasing the accessibility to theaters for persons with impaired mobility and offer these ways to all structures and facilities within whose competence it is to resolve this issue. Due to this, we have chosen Alternative I as the best option which enables the most optimal achievement of the established goal. For this it is mandatory to create an inter-structure working group of decision makers while also inviting NGOs, international organizations and experts with relevant experience. Adhering to this principle will hasten the formation of mutually agreed opinions as parts of the action plan and make their implementation easier. Theater employees trained through specific programs will conduct their work with more motivation and understanding without which it will be impossible for persons with disabilities to make full use of any adapted infrastructure. The coordinated involvement of the legislative and executive branches of the government will not only facilitate the synchronization of Georgian legislature with international standards but also help with refining the enforcement mechanisms of the requirements of legislative acts and other documents.

I BIBLIOGRAPHY

1. Law of Georgia on Culture: www.matsne.gov.ge/ka/document/view/31402;
2. The 06/01/2014 Decision No. 41 of the Government of Georgia on approving the technical protocol of architectural and planning elements for creating spaces for persons with disabilities: www.matsne.gov.ge/ka/document/view/2186893;
3. The 20/01/2014 Decision No. 76 of the Government of Georgia on adopting the 2014-2016 government plan for ensuring equal opportunities for persons with disabilities: www.atipfund.gov.ge/res/docs/shshmp-2014-2016-gegma.pdf;
4. UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD): www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html
5. CRPD work by the Commission (UN): www.equalityhumanrights.com/en/our-human-rights-work/monitoring-and-promoting-un-treaties/un-convention-rights-persons-disabilities
6. Accessibility and Development: environmental accessibility and its implications for inclusive, sustainable and equitable development for all (UN): www.un.org/disabilities/documents/accessibility_and_development_june2013.pdf
7. Disability Discrimination Act 1995 (United Kingdom): www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/50/contents
8. Equality Act 2010 (United Kingdom): www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents
9. General Equality Law: www.gesetze-im-internet.de/agg/(Germany)
10. Law on Equality of Persons with Disabilities (Disability Equality Act-BGG, Germany): www.gesetze-im-internet.de/bgg/BJNR146800002.html
11. სახელმძღვანელო პოლიტიკის განმსაზღვრელთათვის ინკლუზიური გადაწყვეტილებების მიღებაზე. ქართული ვერსიის ადაპტირება: ბიბილეიშვილი მ., აფციაური ს., მაღალაძე ე., ფირაშვილი ნ; რედაქტორი ბარძიმიშვილი ნ., ბრიტანეთის საბჭო. შპს „ბატამ პრინტი“. თბილისი. 2016.

12. მახარაშვილი თ., ბაზაშვილი დ., ადაპტირებული გარემო ყველასათვის. უნივერსალური დიზაინის საერთაშორისო სტანდარტები. გამომცემლობა „მინიატურა“, თბილისი, 2017.
13. Handbook for Parliamentarians on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities: www.un.org/development/desa/disabilities/resources-handbook-for-parliamentarians-on-the-convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/chapter-five-national-legislation-and-the-convention-2.html
www.rm.coe.int/16805a2a23
14. London National Theatre: www.nationaltheatre.org.uk/your-visit/access;
15. New London Theatre: www.reallyuseful.com/theatres/new-london-theatre/disabled-access/

ზაზა მეჭიაური

საქართველოს პარლამენტის განათლების,
მეცნიერებისა და კულტურის კომიტეტის
წამყვანი სპეციალისტი

ZAZA MECHIAURI

Leading Specialist, Education,
Science and Culture Committee,
Parliament of Georgia

